

Koncepce revize vzdělávací oblasti Jazyk a jazyková komunikace

Vypracovali členové a členky tvůrčích pracovních skupin vzdělávacích oborů Český jazyk a literatura, Cizí jazyk a Další cizí jazyk

Únor 2023

Preambule – společná pro ČJL a CJ/DCJ

Vzdělávací oblast Jazyk a jazyková komunikace (JaJK) zaujímá ve vzdělávacím systému klíčové postavení. Vyspělá komunikační kompetence, která je jejím hlavním cílem, je totiž stěžejní pro fungování jedince nejen ve školním vzdělávání, ale také v mimoškolním prostředí. Dovednosti v mateřském i cizím jazyce zásadně ovlivňují život člověka ve společnosti, protože mu umožňují vnímat různá jazyková sdělení a rozumět jim, vhodně se vyjadřovat v ústní i písemné komunikaci a rozvíjet znalosti napříč obory. Znalosti, dovednosti, hodnoty a postoje získané v literární výchově podněcují u žáků emocionální a estetickou vnímavost, rozvíjejí schopnost porozumět estetickému sdělení, umocňují schopnost sebevyjádření.

Cíle a obsahy vzdělávací oblasti Jazyk a jazyková komunikace se realizují ve vzdělávacích oborech Český jazyk a literatura (ČJL), Cizí jazyk (CJ) a Další cizí jazyk (DCJ). Tyto obory jsou vzájemně provázané. Mají společné východisko: komunikačně orientovanou lingvistiku a oborové didaktiky, společný cíl: rozvoj komunikační kompetence žáka i společné strategie: komunikační přístup v obsazích vzdělávání i očekávaných výstupech. Porozumění procesu osvojování mateřštiny je významným vodítkem pro podporu osvojování jako jedné z možných forem internalizace jazyka. Porozumění uměleckým textům, se kterými cílevědomě pracuje literární výchova, vede k lepšímu porozumění světu i sobě.

Žáci vstupují do školy se znalostí mateřského jazyka, jsou schopni se vyjádřit i porozumět ostatním mluvčím. Na tuto vstupní úroveň mateřštiny výuka českého jazyka navazuje a převádí spontánní jazykové vědomí mluvčích na jazykové vědomí poučené, na čemž následně staví výuka cizích jazyků. Nicméně cizojazyčná výuka v počátku základního vzdělávání s předchozími znalostmi žáků počítat nemůže, a postupuje tedy od úplných základů. Od výuky mateřštiny se výrazně liší používanými metodami, obsahem učiva i v očekávaných výstupech. To je také hlavní důvod, proč je vzdělávací oblast Jazyk a jazyková komunikace v tomto dokumentu analyzována a koncipována odděleně pro ČJL a CJ/DCJ.

ANALÝZA STAVU, PŘÍNOSŮ A PROBLÉMŮ

1. Čím je podle vašeho názoru vzdělávací oblast specifická vůči ostatním vzdělávacím oblastem a v čem je důležitá/zásadní pro všeobecný rozvoj žáků (jejich znalosti, dovednosti, postoje a hodnoty)?

Vzdělávací obor ČJL jako stěžejní součást vzdělávání rozvíjí jazyk, který je nástrojem myšlení. Komunikační činnosti pak provázejí jedince po celý život, od dětství do dospělosti.

Ve vzdělávacím oboru ČJL jsou rozvíjeny postupy práce s informacemi, které vedou k pochopení různých typů komunikátů a k rozvoji vhodného užívání písemného a ústního projevu ve všech oborech lidské činnosti.

Stávající složky – jazykovou, komunikačně-slohovou a literární – v ČJL chápeme jako vzájemně propojené a komplementární. Tam, kde je to možné, směřujeme k jejich integraci. Složky jazykovou a komunikačně-slohovou pak chápeme jako vzájemně neoddelitelné; pro nový RVP ZV je zastřešujeme termínem jazyková složka. Základní komunikační činnosti, tzn. mluvení, čtení, psaní a naslouchání (prostoupené porozuměním) jsou rozvíjeny po celý život.

Literární výchova je nenahraditelná pro celkový rozvoj žákovy osobnosti, protože pracuje s hodnotami obsaženými v uměleckých textech. Literární výchova jako plnohodnotná umělecká výchova tvoří vhodné doplnění k jazykové složce předmětu, uplatňující více rozumové poznání (do jisté míry též nauku a paměťové osvojování učiva).

Součástí vzdělávání v jazyce a jazykové komunikaci je vedení k ochotě uvažovat a učit se o jazyce jako o nedílné součásti národního kulturního dědictví.¹

Vzdělávací obor ČJL prostupují další způsoby komunikace: audiovizuální umění (divadelní tvorba). Audiovizuální komunikace přináší oboru cenné nástroje (pro interpretaci uměleckých narativů apod.).

2. Jaké současné vývojové trendy vzdělávací oblasti a souvisejících vědních oborů (v zahraničí i v ČR) považujete za inspirativní a přínosné pro všeobecný rozvoj žáků a jejich vzdělávací potřeby a měly by být promítnuty do revidovaného RVP ZV?

Za inspirativní vývojové trendy ve vzdělávacím oboru ČJL považujeme komunikační pojetí oboru, deskriptivní přístup k jazyku, kognitivně-komunikační model výuky na bázi konstruktivismu, který akcentuje využití reálných komunikačních situací a autentických komunikátů ve výuce, ale nerezignuje na poznávání jazykového systému.

Vzdělávací obsah oboru ČJL může být smysluplně naplněn jen při respektování pojetí orientovaného na žáka a všestranný rozvoj jeho osobnosti; při zaměření se na afektivní, nikoli jen na kognitivní

---

¹ Viz též definice jazykové gramotnosti v článku Šmejkalová, M., Vondrová, N., Smetáčková, I., Chvál, M.: Gramotnosti ve vzdělávání – na cestě k vymezení jazykové gramotnosti. Dostupné z: <https://ojs.cuni.cz/pedagogika/article/view/1944>

cíle. Bez tohoto pojetí by v literární výchově nebylo možné objevovat svět knih, tvořivým způsobem je interpretovat, a vytvářet tak ve škole prostředí pro čtenářské společenství.

Se smysluplným naplněním vzdělávacího obsahu oboru je spojena řada mezioborových témat: prvky mediální výchovy, audiovizuální výchovy (to vše i mimo zájem průřezového tématu mediální výchovy; reálný svět, ve kterém se žáci pohybují, komunikuje hlavně skrze audiovizuální obsahy) a dramatické výchovy.

3. Jak se v současném pojetí vzdělávací oblasti promítají stěžejní témata HS RZV (kompetenční a gramotnostní pojetí, průřezová témata, individualizace výuky aj.), v čem jsou naopak tato témata zohledněna nedostatečně?

Vzhledem ke svému vzdělávacímu obsahu je vzdělávací obor ČJL pro vytváření klíčových kompetencí i specifických oborových gramotností zásadní (viz výše bod 1). To platí i přes přetrvávající nejasnosti týkající se obsahu těchto pojmů. Připomeňme však, že vytváření kompetencí a gramotností je výrazně závislé na vlastní výuce, například na pestrosti a funkčním užití výukových metod a forem.

Výstupy nynějšího RVP ZV jsou dobrým základem pro výuku zaměřenou kompetenčně a gramotnostně, je ale třeba je místy upravit a celkově doplnit (viz níže body 5 a 6).

Souvislost s průřezovými tématy je ve stávajícím RVP ZV poměrně dobře popsána. Už vzhledem k tomu, že okruh textů, s nimiž lze při výuce pracovat, je prakticky neomezený, záleží na propojení daných témat s výukou ČJL, především pak na aktivitě samotných vyučujících; jedním z předpokladů je komunikační pojetí výuky.

Individualizace výuky je opět především záležitostí pojetí a kvality výuky a také reálných možností škol (počty žáků ve třídách apod.). Oborovou gramotnost je možné v jejích konkrétních prvcích rozvíjet bez omezení, primárně podle zájmu žáků; viz např. tvůrčí činnosti. Do RVP ZV byla zařazena klíčová kompetence digitální, ale nedošlo k propojení dané problematiky s ostatními vzdělávacími oblastmi/obory (včetně ČJL) v charakteristikách ani v cílových zaměřeních vzdělávacích oblastí.

4. Jaké překážky je třeba překonat při modernizaci vzdělávací oblasti, zlepšení návaznosti jednotlivých vzdělávacích stupňů, provázání vzdělávací oblasti s ostatními vzdělávacími oblastmi a obory, provázání s klíčovými kompetencemi, gramotnostmi a průřezovými tématy?

RVP ZV může překážky nevytvářet, bude-li napsán kvalitně, vznikne-li jako text, z něž bude jasně patrný smysl revize, jako text odborně fundovaný a současně přístupný zainteresované veřejnosti. Musí jít o text bez vnitřních rozporů; i proto je třeba co nejdříve vyřešit otázku klíčových kompetencí, gramotností i nově koncipovaných průřezových témat. K tomu, aby učitelé považovali RVP ZV za prospěšný dokument, by bylo vhodné jeho doplnění dalšími (samostatnými) dokumenty, jež by obsahovaly nejen ověřovací úlohy, ale i výukové materiály nejrůznějšího typu.²

Zásadní je kvalita implementace RVP ZV do praxe, dále pak s ní související průběžné vzdělávání učitelů a obecně podmínky pro práci škol.

---

² Tyto materiály by měly vznikat průběžně a měly by být také průběžně inovovány. V této souvislosti se nabízí oživení a kvalitativní proměna Metodického portálu RVP.CZ na mnohooborový web garantující kvalitu publikovaných materiálů, tj. zajišťující odborné posouzení textu.

POJETÍ ZMĚN A NÁVRH POSTUPU

- 5. Co a proč je potřeba ve vzdělávací oblasti změnit (například redukovat, doplnit, přeformulovat, přesunout, uvést do souladu HS RZV)? Jaké řešení navrhujete?**
- 6. Jaké navrhujete změny, aby do vzdělávací oblasti byly optimálně promítnuty klíčové kompetence, základní a oblastní/oborové gramotnosti a průřezová témata?**

Složky jazykovou, komunikačně-slohovou a literární v ČJL chápeme jako vzájemně propojené a komplementární. Tam, kde je to možné, směřujeme k jejich integraci. Složku jazykovou a komunikačně-slohovou pak chápeme jako vzájemně neoddělitelné.

Výstupy přitom propojují aktuální vývojové proudy (oborově) didaktické s aktuálním poznáním lingvistiky. I ta ve svých bádáních akcentuje komunikačně-pragmatický pohled. Konkrétně to znamená mnohem více zvýraznit poznání konstruktivisticky zaměřené didaktiky a lingvistických oborů, jako je pragmatika či stylistika. Zároveň je třeba zohlednit aktuální komunikačně-kulturní proměny, a to hlavně obrat k mluvenosti, obraznosti komunikace a její digitalizaci. Za nevyhnutelné proto považujeme zařazení příslušných obsahů mediální, audiovizuální a dramatické výchovy, zařazení kritického myšlení, práce s multimodálními komunikáty či akcentaci rozvoje dovedností souvisejících s mluveným projevem. Rozhodně nelze revizi obsahu vzdělávacího oboru ČJL omezit pouze na redukci. Je třeba jej skutečně revidovat: redukovat nepotřebné, a naopak doplnit aktuální.

Další potřebné změny se týkají samotné výuky — obecně se jedná o rozvíjení profesionality vyučujících češtiny ve všech součástech učitelské profese (obsah a didaktika oboru, pedagogika, psychologie) a individualizaci výuky (v ČJL se nabízí oblast psané komunikace, mimoškolní četby aj.).

- 7. Jak se má změnit rozdělení oblastí a oborů, přiřazení oborů do oblastí, vztahy mezi obory a oblastmi a návaznosti oborů a oblastí mezi vzdělávacími stupni s ohledem na celostní rozvoj každého žáka?**

Vzdělávací oblast JaJK je vhodně členěná na vzdělávací obory ČJL (v současnosti obsahuje složky: komunikační a slohová výchova, jazyková výchova a literární výchova), CJ a DCJ. Chybí větší provázanost s ostatními vzdělávacími oblastmi/obory.

Navrhované změny

Očekávané výstupy by měly být formulovány na aplikační úrovni vzdělávacích cílů (a dalších vyšších úrovních revidované Bloomovy taxonomie) tak, aby směřovaly k praktickému využití znalostí a dovedností z jazyka, literatury a komunikace v ostatních vzdělávacích oblastech/oborech.

Je nutné směřovat k integraci jednotlivých složek vzdělávacího oboru ČJL. Prostředkem k naplnění této snahy by opět mohly být vhodně formulované očekávané výstupy propojující jednotlivé složky a směřující k jejich aplikaci. Je nutné k tomuto bodu vypracovat metodickou podporu pro koordinátory ŠVP a učitele a postupně revidovat učebnicové řady tak, aby tento aspekt akcentovaly.

Nově navrhovaná průřezová témata (PT) by měla být široce pojata, aby provazovala ČJL s dalšími vzdělávacími oblastmi/obory. PT by měla být při revizi RVP ZV definována systémově na základě spolupráce obecných a oborových tvůrčích pracovních skupin.

8. Jak navrhujete do vzdělávací oblasti zpracovat stěžejní témata HS RZV – digitalizace, wellbeing (všestranná pohoda a odolnost fyzická, psychická, sociální, duchovní), individualizace výuky, propojování formálního a neformálního vzdělávání, klimatická změna, společenské změny apod.?

Vzdělávací obor ČJL by se měl zaměřit na to, aby žáci dokázali prostřednictvím aktivního užívání jazyka porozumět sami sobě, ostatním a světu, jaký je, aby dokázali zpracovávat informace, číst s porozuměním a vyvozovat důsledky, funkčně komunikovat, aby rozpoznali manipulaci, dokázali ověřovat pravdivost informací, vzali si za své nutnost celoživotního vzdělávání a prohlubování znalostí a dovedností. Tím je připravíme i na to, aby dokázali zpracovávat informace o společenských či klimatických změnách, o zdraví i dalších významných fenoménech, které mají dopad na současnou společnost. Takový přístup je o to podstatnější, nakolik narůstá vliv digitálních technologií na současné způsoby předávání informací a komunikaci.

9. Jaký očekáváte vliv navrhovaných změn na všeobecný rozvoj každého žáka (například motivaci, sebepojetí, volbu vzdělávací cesty a přijetí odpovědnosti žáka za vlastní učení a celoživotní vzdělávání, rozvoj sociálně-emocionálních dovedností a další)?

Za předpokladu, že dokážeme prosadit změnu pojetí výuky, pak očekáváme, že žáci budou mít mnohem větší prostor pro zodpovědnost za vlastní vzdělávání, které bude také více vycházet z jejich vlastních zkušeností, zájmů, motivace a potřeb a bude odpovídat na otázku, kterou opakovaně kladou: proč se to učíme?

Stanovisko k materiálu Zadání pro NPI ČR:

Koncepce revize ČJL i oponentní posudky byly zpracovány před zveřejněním dokumentu Zadání pro NPI ČR (Zadání). Z daného materiálu pro vzdělávací obor ČJL vyplývá vymezení společného obsahového základu a aktualizace očekávaných výstupů, jejich propojení s klíčovými kompetencemi a průřezovými tématy, tvorba vývojových kontinuí a modelových ŠVP, podíl na tvorbě metodické podpory atd. Zadání umožňuje realizaci koncepce revize ČJL. Pro další kroky je ale nutné upřesnění některých bodů v textu Zadání a vyjasnění některých základních pojmů společných pro celý RVP ZV

Koncepce revize vzdělávacího oboru Cizí jazyk a Další cizí jazyk

Revize RVP ZV ve vztahu k současnému pojetí výuky cizích jazyků

Výuka cizích jazyků má svá specifika. Znalost cizích jazyků umožňuje mluvčím komunikovat ústně i písemně, umožňuje jim poznávat sebe sama ve vztahu ke světu kolem nás, rozvíjí kritické myšlení, rozšiřuje obzory, podporuje chápání odlišností mezi kulturami, a tím předchází xenofobii a vychovává žáky k toleranci a k zájmu o druhé, umožňuje uplatnění na trhu práce v globalizovaném světě, podporuje seberealizaci, motivuje k dalšímu poznávání a odstraňuje bariéry (například cestování, ochota žít a studovat v cizí zemi).

Jazyk je mostem ke kultuře, otevírá dveře nejen do světa, ale i do nových oblastí poznání. Svou první zkušenost s interkulturním prostředím (tedy nejen cizím jazykem) získávají žáci například setkáváním s rodilými mluvčími (učiteli, vrstevníky) nebo díky zahraničním pobytům. Právě internacionalizace (například formou mezinárodní spolupráce, pozvané osoby ve výuce, mimoškolního setkávání, výuky s rodilým mluvčím) se zdá být nejefektivnějším nástrojem k osobnímu i jazykovému rozvoji žáka a měla by být v novém RVP přesněji vymezena.

Výchova k vícejazyčnosti je jedním z významných cílů výuky v rámci CJ/DCJ a nejen jich. Z revidovaného textu RVP ZV by mělo jasně vyplývat, že stát oceňuje a podporuje jazykovou rozmanitost a vícejazyčnost účastníků vzdělávání jako pedagogický zdroj pro další učení a úspěchy ve vzdělávání mířícím k autonomnímu celoživotnímu učení.

Pouze dobrá, příjemná, přátelská atmosféra zbavená strachu z chyb a ze selhání otevírá smysly a umožňuje efektivní učení. Výuka CJ/DCJ by se měla svým pojetím přiblížit více k praxi, tak, aby žáci pochopili, že se učí pro svůj současný i budoucí život a cítili tak větší zodpovědnost za své vzdělávání.

Z toho vyplývají zásadní požadavky na výuku vycházející ze základní charakteristiky postkomunikačního přístupu (srov. Kumaravadivelu 2006; Funk 2010), které by se do revize RVP pro cizí jazyky měly promítnout:

- *zaměření na žáka a proces jeho učení, činnostní učení, důraz na individualizaci a personalizaci, zvláště pak ve vztahu k žákům s SP*
- *podpora autonomie; autonomního a sebeřízeného učení žáka*
- *maximalizace učebních příležitostí, zaměření na interakci; facilitace (umožnění, usnadnění) interakcí*
- *posilování jazykového povědomí*
- *integrace řečových dovedností, zaměření na obsah (pro žáka relevantní a podnětný „autentický input“; zpracování obsahu předchází práci s jazykovou formou)*
- *kontextualizace lingvistického vstupu (jazykové prostředky jsou osvočovány za účelem vyjádření konkrétního sdělení, vyřešení dané situace)*
- *zvyšování kulturního uvědomění*
- *podpora a rozvoj vícejazyčnosti a ochoty vzdělávat se v cizích jazycích i po ukončení školní docházky*
- *podpora schopnosti (sebe)reflexe i sebehodnocení*

Cílem výuky musí být všestranný rozvoj žáka a schopnost využít jazykové znalosti a dovednosti funkčně ve všech oblastech života. Důraz je proto nutné klást na všestranný rozvoj žáka, na to, aby si děti velmi brzy vytvořily k cizímu jazyku / cizím jazykům kladný vztah a viděly v něm/nich smysl a využitelnost pro svůj život. Základní podmínkou je to, aby se jak učitelé, tak žáci cítili dobře a mohli s radostí a pocitem uspokojení naplňovat cíle výuky CJ/DCJ. Pohoda žáků ve výuce je už dnes

základní charakteristikou kvalitní výuky. Výuka, ve které se žáci cítí dobře, ovšem nemůže být realizována ve velkých skupinách. Dnes se skupiny na jazyky dělí až při 25 žácích, což je neúnosné. Byli bychom rádi, kdyby v rámci přípravy koncepce jazykové politiky ČR mohla být vyřešena i tato otázka a bylo rozhodnuto o snížení hranice počtu žáků v jedné skupině, což výrazně přispěje k wellbeingu ve školním prostředí. Wellbeing je již dnes v rámci CJ/DCJ podporován personalizací a individualizací výuky. Koncepčně je ovšem nutné podpořit využití potenciálu extrakurikulárních aktivit žáků, čímž bude dosaženo větší míry autentického učení založeného na zážitku funkčnosti jazyka v určité situaci.

Také rozvoj digitální kompetence žáků je ve výuce CJ/DCJ přirozený. Rozvoj oblasti je výrazně závislý na objemu finančních prostředků, které budou vkládány do digitálních technologií a do jejich modernizace (odstraňování technických překážek, zastarávání technologií, nutnost pořizovat nové licence pro různé výukové aplikace apod.), a na možnostech centrálního, systémově koncipovaného (tedy nikoli nahodilého) dalšího vzdělávání učitelů cizích jazyků. Rozvoj digitálních kompetencí pedagogů je podle našeho názoru nutným předpokladem pro inovaci výuky, efektivní využívání digitálních nástrojů ve výuce a dosahování potřebných dovedností žáků i jejich uplatnění v online prostředí. Rozvoj znalostí a dovedností je v rámci CJ/DCJ přirozený i z důvodu jejich mezioborovosti. Cizí jazyk / cizí jazyky jsou prostorem pro průřezová i oborová témata, stejně tak jako je možné CJ/DCJ vnést do výuky vně jim vymezeného času, např. skrze CLIL.

Text RVP ZV nemůže z podstaty věci reagovat na všechny otázky, které s výukou cizích jazyků souvisejí, ať už se jedná o detailní rozpracování výše zmíněného, např. práce s digitálními technologiemi, nebo o další, typu práce s nemotivovanými žáky, vhodné nástroje zkoušení či testování, sumativní versus formativní hodnocení výkonu či progresu žáků, práce s chybou, zařazení sebehodnocení, využití mateřského jazyka či cizího jazyka jako média výuky, popř. adekvátní úroveň podle SERRJ apod., proto alespoň na tomto místě deklarujeme, že jsme si vědomi různých problémů a specifik spojených s výukou prvního i dalších cizích jazyků, jakož i s výukou češtiny jako cizího jazyka a přístupem k žákům s odlišným mateřským jazykem, zde je však nerozvádíme.

Vymezení výuky cizích jazyků v současném RVP

Text současného RVP ZV se vyznačuje třemi zásadními pozitivy:

- Vzdělávací obory Český jazyk a literatura, Cizí jazyk a Další cizí jazyk jsou společně realizovány ve vzdělávací oblasti Jazyk a jazyková komunikace, přičemž je dané oblasti přiznáno stěžejní postavení ve výchovně vzdělávacím procesu.
- Požadavky na vzdělávání v Cizím jazyce a v Dalším cizím jazyce vycházejí ze Společného evropského referenčního rámce pro jazyky a jsou s ním v souladu.
- Ve stávajícím RVP ZV jsou dobře rozpracována opatření, která umožňují nahradit vzdělávací obsah vzdělávacích oborů Cizí jazyk a Další cizí jazyk v nejlepším zájmu žáka s přiznanými podpůrnými opatřeními od třetího stupně podle § 16 odst. 2 písm. b) jiným vzdělávacím obsahem v rámci IVP. Navíc jsou zde vymezené minimální doporučené úrovně pro úpravy očekávaných výstupů v rámci podpůrných opatření. Tím je naplněn požadavek diferenciací výuky v prvním i druhém cizím jazyce.

Hlavní směry revize RVP ZV

Autoři Hlavních směrů revize RVP ZV formulovali pro realizaci revize RVP ZV dva hlavní strategické cíle:

- Zaměřit vzdělávání více na získávání kompetencí potřebných pro aktivní občanský, profesní a osobní život.

- Snížit nerovnosti v přístupu ke kvalitnímu vzdělávání a umožnit maximální rozvoj potenciálu dětí, žáků a studentů.

Ačkoli první cíl nereflektuje současný stav pedagogického výzkumu, který se od kompetenčního modelu výuky odvrací (srov. Slavík et al. 2017, Geißler et al. 2002), Společný evropský referenční rámec pro jazyky i Doplněk k němu z roku 2018 (Coming European Framework of Reference for Languages: Learning, teaching, assessment – Companion volume) z kompetenčního modelu vycházejí a přidávají další kompetence – mediaci a orální a psanou komunikaci. Bude záležet na koncepčním rozhodnutí MŠMT, NPI ČR, a nakonec i celé pracovní skupiny, jaký přístup ke kompetencím, gramotnostem a vzdělávacímu obsahu bude pro revize RVP ZV zvolen. Naše pracovní skupina bude tato rozhodnutí respektovat.

Zcela se ztotožňujeme s druhým strategickým cílem. Jsme přesvědčeni o tom, že například i povinná výuka dvou cizích jazyků, s vyloučením žáků, kterým pedagogicko-psychologické (či školní) poradny výuku CJ/DCJ nedoporučí, povede ke snižování nerovností v přístupu ke kvalitnímu vzdělávání a umožní žákům maximální rozvoj jejich potenciálu. V případě úvah o rušení povinné výuky dalšího (druhého) cizího jazyka na druhém stupni základních škol je nutné podotknout, že by šla Česká republika proti všeobecnému trendu členských států EU a byla by v rozporu se sice právně nezávaznými, ale prestižními dokumenty institucí EU a Rady Evropy³. V českém kontextu je dlouhodobě prvním cizím jazykem (CJ) anglický jazyk. Angličtina už ale není mezinárodními zaměstnavateli chápána jako cizí jazyk, nýbrž jako automatická *lingua franca*, tj. globální prostředek dorozumění. Považujeme za důležité zmínit, že přesunutím výuky DCJ mezi povinně volitelné předměty (a prakticky tak často do odpoledních hodin) dává stát/škola žákovi najevo, že DCJ je/jsou nadstavbou, zájmovou činností vedle ostatních povinných předmětů, což je v přímém rozporu s výše zmíněným konceptem podpory vícejazyčnosti, ke kterému se Česká republika zavázala v rámci EU. Velmi by pak záleželo na rodinném zázemí a dalších nabízených předmětech, z nichž si bude žák vybírat, což je velmi riskantní a s velkou pravděpodobností pro žáka i sociálně diskriminační.

Co je potřeba udělat, změnit

- Je nezbytné doplnit do textu RVP ZV výstupy zaměřené na mediaci, plurilingvní a plurikulturní kompetenci, na rozvoj interkulturní komunikační kompetence, na strategické a digitální kompetence, a to v souladu s Doplněkem k SERRJ z roku 2018.
- Je nezbytné jednoznačně vymezit základní používanou terminologii tak, aby ji nadále všechny pracovní skupiny v revidovaném textu RVP ZV používaly jednotně.
- Je nutné koncepčně rozhodnout o postavení dalšího cizího jazyka v učebním plánu ZŠ a nižších ročníků víceletých gymnázií.
- Je nutné koncepčně rozhodnout o tom, jak by měl popis výstupů pro jednotlivé vzdělávací oblasti vypadat.
- Ve stávajícím RVP ZV jsou formulace výstupů pro učitele často nesrozumitelné a nepřenositelné do ŠVP, potažmo do jejich pedagogické činnosti. Vyučují podle učebnicových souborů a jen formálně k učivu přiřazují výstupy definované v RVP ZV. Často se snaží „kompletně“ probrat učebnici, protože ta má schvalovací doložku MŠMT a lze tedy vycházet z předpokladu, že její obsah je v souladu s RVP ZV. U některých souborů pro některé cizí jazyky je ale deklarovaná úroveň překročena až do vyšší úrovně. Cestou k řešení problémů je vymezení učiva či očekávaných výstupů pro jednotlivé jazykové úrovně (srov. Profile Deutsch) a systematická metodická podpora učitelů k efektivní práci s učebnicovými soubory. Tam, kde je to vhodné, je možné také přistoupit ke zvýšení úrovně podle SERRJ.

---

³ Např. Výzva Evropského parlamentu a Rady Evropské unie k cílené podpoře výuky cizích jazyků z roku 2001, Doporučení Rady Evropy ze dne 22. května 2019 o komplexním přístupu k výuce a studiu jazyků či Doporučení CM/Rec (2022) Výboru ministrů členským státům o významu vícejazyčného a mezikulturního vzdělávání pro demokratickou kulturu. Žádný specificky zaměřený strategický dokument pro jazykové vzdělávání Česká republika nemá.

- Považujeme za zásadní, aby na revize RVP ZV navazovaly revize pro střední vzdělávání a aby bylo koncepčně řešeno vzdělávání žáků v cizích jazycích od základní školy až po maturitu či výuční list; aby byla v konečném důsledku vyřešena koncepce vzdělávací politiky na celostátní strategické úrovni s ohledem k mezinárodnímu vývoji a zkušenostem.

Za zásadní považujeme úkol zformulovat nový RVP ZV pro jazyky tak, aby dobře odrážel zásady moderní výuky cizích jazyků, aby mu učitelé rozuměli, dokázali se s ním identifikovat a mohli ho bez problémů aplikovat do výuky.

Stanovisko k Zadání pro NPI ČR

Tvůrčí pracovní skupina považuje pro tvorbu RVP za nezbytné jednak přijmout jednoznačné a závazné rozhodnutí o postavení vzdělávacího oboru Další cizí jazyk, jednak stanovit přesné obsahové i formální zadání, tedy co má být náplní revidovaného RVP (viz bod A Zadání). Podle našeho názoru je při zadávání úkolů jednotlivým pracovním skupinám nezbytné reflektovat povahu vzdělávací oblasti (oboru), a to zejména ve vztahu k bodu 2.1 A Zadání, neboť nelze stejným způsobem aktualizovat a současně redukovat obsah pro předměty naukové a předměty komunikační a jazykové. Zpracovaná koncepce předpokládá, že v rámci revize bude v textu RVP ZV pro cizí jazyky zohledněna aktualizace klíčového dokumentu jazykového vzdělávání – CEFR – Companion Volume (2018). Pro naplnění požadavku Zadání, aby aktualizovaný obsah „odpovídal soudobému stavu poznání a trendům vývoje světa a společnosti“, musí dojít k doplnění nových očekávaných výstupů. Aktuální výstupy jsou formulované tak, aby vedly k dosažení výstupní jazykové úrovně u cizího jazyka v 5. a u cizího i dalšího cizího jazyka v 9. ročníku ZŠ. Koncepce revize počítá s tím, že nynější očekávané výstupy budou revidovány a v případě potřeby reformulovány, nikoliv však redukovány. Zejména v případě Dalšího cizího jazyka považuje pracovní skupina za chybné vypuštění minimální úrovně očekávaných výstupů pro žáky s LMP z RVP (viz bod 2.2 I Zadání).

Použitá literatura

BAIERLOVÁ, Š. et al. *Hlavní směry revize Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání*. Praha: MŠMT, 2022.

COUNCIL OF EUROPE. *Common European Framework of Reference for Languages: Learning, Teaching, Assessment. Companion Volume with New Descriptors*. Strasbourg: Council of Europe Publishing, 2018.

COUNCIL OF EUROPE. *Gemeinsamer europäischer Referenzrahmen für Sprachen: lernen, lehren, beurteilen. Begleitband*. Stuttgart: Ernst Klett Sprachen. 2020. ISBN 978-3-12-676999-0.

FUNK, H. Methodische Konzepte für den Deutsch als Fremdsprache – Unterricht. In: Krumm, H-J. et al. (eds.) *Deutsch als Fremd- und Zweitsprache. Ein internationales Handbuch*. Berlin/New York: de Gruyter, 2010, p. 940–952.

GEIßLER, K. A.; ORTHEY, F. M. Kompetenz: Ein Begriff für das verwertbare Ungefähre. In: Nüssli, E. Schiersmann, Ch.; Siebert, H. (eds.). *REPORT. Literatur- und Forschungsreport Weiterbildung*, Jg. 25, Nr. 49. 2002, p. 69–79.

GLABONIAT, M. et al. *Profile deutsch, Niveau A1–A2, B1–B2, C1–C2, m. CD-ROM*. Berlin/München: Langenscheidt-Verlag, 2005. ISBN 3-468-49463-7.

KUMARAVADIVELU, B. *Understanding Language Teaching: From Method to Postmethod*. Mahwah: Lawrence Erlbaum, 2006. ISBN 0-8058-5676-5.

POLANSKÁ, J. Dvě národní kurikula základního vzdělávání? Nechápu, kde se ten nápad vzal, říká odbornice na nerovnosti ve vzdělávání. In: *EDUin*. 8. 6. 2022. [cit. 30.12.2022]. Dostupné z <https://www.eduin.cz/clanky/dve-narodni-kurikula-zakladniho-vzdelavani-nechapu-kde-se-ten-napad-vzal-rika-odbornice-na-nerovnosti-ve-vzdelavani/>

SLAVÍK, J.; ŠTECH, S.; ULIČNÁ, K. Ohlédnutí za vývojem přístupů k obsahu vzdělávání, učivu a kurikulu po roce 1989. In: *Pedagogika*, 67(3), s. 191–202, 2017a. [cit. 30.12.2022]. Dostupné z <http://pages.pedf.cuni.cz/pedagogika/>

SLAVÍK, J. et al. *Transdisciplinární didaktika o učitelském sdílení znalostí a zvyšování kvality výuky napříč obory*. Brno: MU, 2017b. ISBN-13 978-80-210-8569-5.

Společný evropský referenční rámec pro jazyky: jak se učíme jazykům, jak je vyučujeme a jak v jazycích hodnotíme. 2. české vydání. Olomouc: Univerzita Palackého, 2006. ISBN 80-244-1425-2.

Národní pedagogický institut
České republiky

Senovážné nám. 872/25, 110 00 Praha 1

Tel.: +420 222 122 112

e-mail: sekretariat@npi.cz

IČ: 45768455

DIČ: CZ45768455

Bankovní spojení: KB 79530011/0100